

REPUBLIC OF UZBEKISTAN
MINISTRY OF HIGHER AND SECONDARY SPECIALISED
EDUCATION
BUKHARA STATE UNIVERSITY

English Linguistics Department

**INTEGRATION OF PRAGMALINGUISTICS,
FUNCTIONAL TRANSLATION STUDIES AND
LANGUAGE TEACHING PROCESSES**

(dedicated to the 75th anniversary of Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor M.Kh.Alimova)

Proceedings of International Scientific-theoretical Webinar

2020-YIL
25-DEKABR

SOAT 10:00

Buxoro davlat universiteti Xorijiy tillar fakulteti Ingliz tilshunosligi kafedrasida

**“PRAGMALINGVISTIKA, FUNKSIONAL TARJIMASHUNOSLIK VA TIL O'RGATISH JARAYONLARI
INTEGRATSIYASI”**

(Filologiya fanlari nomzodi, dotsent M.H.ALIMOVA tavalludining 75 yilligiga bag'ishlanadi)
mavzusida tashkillashtirilgan Xalqaro ilmiy-nazariy anjuman

QAYSI TILLARDA
O'ZBEK, RUS, INGLIZ

Manzil: Buxoro davlat universiteti,
Buxoro shahar M.lqbol ko'chasi
11-uy.

BUKHARA -2020

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ**

Инглиз тилшунослиги кафедраси

**ПРАГМАЛИНГВИСТИКА, ФУНКЦИОНАЛ
ТАРЖИМАШУНОСЛИК ВА ТИЛ ЎРГАТИШ
ЖАРАЁНЛАРИ ИНТЕГРАЦИЯСИ**

(Филология фанлари номзоди, доцент М.Х.Алимова таваллудининг 75
йиллигига бағишланади)

**мавзусидаги халқаро миқёсидаги онлайн
илмий-назарий конференция материаллари
ТЎПЛАМИ**

2020 йил, 25 декабрь

**Бухоро
"Дурдона" нашриёти
2020**

МУНДАРИЖА:

<i>Alimova M.X.</i> Yetmish besh yillik hayot sarhisobi.....	4
<i>Жалолов Ж.Ж.</i> Юксак инсоний ва илмий масъулият соҳибаси.....	7
<i>Саидов С.С.</i> Ибратли олима.....	10
<i>Xasanova D.A.</i> Congratulations from Canada.....	12
<i>Haydarov A.A.</i> Mehribon ona, g'amxo'r ustoz va salohiyatli olima.....	13
<i>Rasulov Z.I.</i> Дуоғўй устозим.....	15
<i>Рахматова М.М.</i> “Инсон” деган номга муносиб устоз.....	16
<i>Oripova M.J.</i> Ibrat maktabi farishtasi.....	18
<i>Umurova X.X.</i> Teran nazar sohibi va shijoatli qalb egasi.....	20
<i>Саидова М.У.</i> Чинакам ҳаёт мактаби.....	22
<i>Қобилова А.Б.</i> Муҳтарам устозимга дил изҳорларим.....	23

I-ШЎЪБА: ЗАМОНАВИЙ ТИЛШУНОСЛИҚДА КОГНИТОЛОГИЯ ВА ЛИНГВОМАДАНИЯТ

<i>Жўраева М.М.</i> Тилшуносликда модаллик категорияси илмий-назарий асосларининг ёритилиши.....	24
<i>Ҳайдаров А.А.</i> Сўз маънолари кучайтиришнинг фонетик, лексик ҳамда морфологик сатҳда ифодаланиши.....	30
<i>Расулов З.И.</i> Тил тежамкорлиги сифатида назарияси шаклланишидамулоқот эҳтиёжининг роли.....	34
<i>Gadoeva M.I.</i> Contextual analysis of somatic phraseological units with “head”/”bosh” in the Uzbek language.....	35
<i>Khodjaeva D.I., Saidova Z.T.</i> Taxis - Relative Time – Evidentiality.....	38
<i>Qosimova N.F., Sayliyeva M.R.</i> “Gone with the wind” asaridagi frazeologizmlarning semantik-pragmatik xususiyatlari.....	43
<i>Rahmatova M.M., Inoyatova D.I.</i> Abdulla Qodiriyning “O'tgan kunlar” asarida “xunuklik” konseptining lisoniy xususiyatlari.....	46
<i>Рахматова М.М.</i> Эстетик баҳо ва унинг аксиологик ифодаси.....	50
<i>Ахмедова М.Б.</i> Инглиз тилидаги «spirituality» мазмуний айдони таркиби.....	54
<i>Базарбаева А.М.</i> Когнитивная метонимия как периферийный уровень вербализации концепта.....	61
<i>Базарбаева А.М.</i> Дискурсивный анализ «концептуальной метонимии».....	64
<i>Вахидова Ф.С., Хусенова Э.</i> Закон синергии на примере метода образования слов путем сложения двух или более слов.....	70
<i>Вахидова Ф.С.</i> Словообразование – как источник обогащения активного и пассивного словарного запаса.....	73
<i>Орипова К.Э., Қудратова Ш.А.</i> Прагмалингвистиканинг назарий асослари.....	77

**“GONE WITH THE WIND”
ASARIDAGI FRAZEOLOGIZMLARNING
SEMANTIK-PRAGMATIK XUSUSIYATLARI**

N.F.Qosimova,

PhD (BuxDU),

M.R.Sayliyeva,

2- bosqich magistranti (BuxDU)

Annotatsiya. Mazkur maqola Margaret Mitchellning “Shamollarda qolgan hislarim” asaridagi frazeologik birliklarning funksional-diskursiv tahliliga bag’ishlangan. Unda ijobiy va salbiy konnotasiyalik frazeologik birliklar tahlili keltirilib, mavzuga doir nazariy qarashlarga munosabat bildirilgan.

Abstract. The presented article is devoted to the functional-discursive analysis of phraseological units in "Gone with the Wind" by Margaret Mitchell. The article contains an analysis of phraseological units with positive and negative connotations as well as the comments on theoretical views on the subject of research.

Аннотация. Данная статья посвящена функционально-дискурсивному анализу фразеологизмов в произведении Маргарет Митчелл «Унесенные ветром». Статья содержит анализ фразеологических единиц с и комментариями к теоретическим взглядам на предмет исследования.

Key words: phraseological unit, conceptuality, idiom, equivalence, discursive- functional, analog, proverb.

Kalit so’zlar: frazeologik birlik, konseptuallik, idioma, ekvivalentlik, diskursiv-funksional, analog, maqol.

Ключевые слова: фразеологическая единица, концептуальность, идиома, эквивалентность, дискурсивно-функциональный, аналог, пословица.

Ingliz tili ming yillik tarixga ega bo'lib, uning xazinasida ko'plab iboralar, maxsus turg'un birliklar to'plangan. Iboralarning ma'nosini tushunish, ularni nutqda to'g'ri ishlatish nutq ko'nikmalarini takomillashtirish va til madaniyatining yuqori ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Shu sababli, ushbu sohaga bo'lgan qiziqish juda kattabo'lgan. Frazeologik birliklarni o'rganish doimo katta ahamiyatga ega bo'lgan, shuning uchun ko'plab olimlar frazeologik birlikni aniqlash orqali frazeologiyaga o'z hissasini qo'shishga intilganlar. Frazeologiya asoschisi shveysariyalik olim Charlz Balli. Xo'sh, frazeologik birlik nima? Charlz Balli frazeologik birlikka umumiy ta'rif berdi: "tilda mustahkam o'rnashgan kombinatsiyalar frazeologik iboralar deb ataladi". Rus tilshunoslari S.I.Ozhegov va N.Y.Shvedova frazeologik birliklarni idiomatikaga yaqin mustaqil ma'noga ega barqaror ifoda sifatida ta'riflaydilar [2, 718]. L.L.Nelyubin frazeologik birlik (frazeologik birlik, frazeologik aylanma, frazeogramma) leksik jihatdan bo'linmaydigan, tarkibi va tuzilishi bo'yicha barqaror, ajralmas ibora, tayyor nutq birligi shaklida ko'paytiriladi, deb hisoblagan [1, 221]. Frazeologizm,

shuningdek, so'zma-so'z boshqa tilga tarjima qilinmagan nutqning barqaror burilishi yoki idioma sifatida ham ta'riflanadi. Ammo idioma frazeologik birlikdan farq qiladi, chunki u sintaktik va semantik tuzilishi bilan tilning o'ziga xos va noyob xususiyatlarini ochib beradi. Frazeologik birliklarning tarjimasini har doim eng katta qiyinchiliklarni keltirib chiqardi. Tarjimonning vazifasi nafaqat ma'noni yetkazish, balki frazeologik birlikning obrazlilikini aks ettirish, maqsadli tilda eng maqbul so'z yoki iborani topishga harakat qilishdir. Ushbu tadqiqot taniqli amerikalik yozuvchi Margaret Mitchellning "Gone with the Wind" romanidan biz tanlagan frazeologik birliklarning tarjimasiga bag'ishlangan. Ushbu asar, bizning fikrimizcha, har xil iboralar va frazeologik birliklar bilan to'ldirilganligi uchun yaxshi misoldir.

Hold the rein- (*to be in charge to be in control as of a business political organization or other group quotation.*)

Hold the rein said Rhett Butler Rhett shortly, swinging to the ground and to sing the bridle to uncle Peter. They saw his heavy shoulders towering above the crowd as he went through, brutally pushing and shoving. In a while he was back, with half a dozen in his hands

Ko'rsatilgan frazeologik birlikma Rhett Butler tomonidan qo'llanilgan. O'zbek tilida „o'zini bosmoq, o'zini qo'lga olmoq“ degan iboralar sinonim bo'ladi. Yankilar bilan bo'layotgan ayovsiz urushning daxshati va har kuni bedarak yo'qolganlar, yoki urushda vafot etganlar nomi e'lon qilinishi, aholining g'azabini ifodashga yordam bergan.

To hold one's temper-(*to refrain from becoming angered, enraged or upset due to some provocation to maintain control of one's composure despite being anger.*)

The conversation was not going the way she wanted it. It ever did when she was with him. Always, it was a duel in which she was worsted.

“And suppose you are a proper person?” She asked with sarcasm **holding her temper** in check with difficulty.

“Oh yes, if I cared to take in trouble he said carelessly”. They say I kiss very well.

Ushbu suhbat Scarlett va Rhett orasidagi suhbat bo'lib, kontekstda vaziyatga mos qo'llanilgan. Rhett bu vaziyatda Scarlettni allaqachon sevib qolgan lekin Scarlettni Ashleyni sevishini bilganligi sababli unga yaxshi munosabatda bo'lmagan. Scarlettni g'azablanishi va o'zini g'azabini bosishini ifodalash uchun ishlatilgan. Frazeologik birlikma so'zma – so'z tarjima qilinganda ham qisman ma'no kasb etadi. (kayfiyatni ushlamoq, asabini saqlamoq)

O'zbek tilida **o'zini tutmoq, o'zini qo'lga olmoq** iborasi bilan ma'no jihatdan yaqin hisoblandi. Iboralar orasida faqat „g'azabini yengmoq“ konkret ma'no ifodalab, ikki tilde ekvivalentlik holatini yuzaga keltiradi.

Draw a courage- (*to feel more confident and hopeful because of something*)

Gradually Scarlett **drew a courage** from the brave faces of her friends and from the merciful adjustment which nature makes when, what can not be cured must be endured.

Asarda keltirilgan quyidagi ibora Scarlettning ichki holatini ifodalash uchun ishlatilgan. Ayni paytda Peachtree ko'chasida Yanki askarlari, qurshab olgan. Hatto u bir Yanki askaridan qo'rqmay unga va otiga yordam berib o'zining jasurligini isbotlaydi. U shu paytda urush tugashiga qattiq umid qilar va o'ziga bo'lgan ishonchini yo'qotmagan edi.

Lay eye on someone- (*essentially it means to see, (not look at) someone but is usually used when you see someone for the first time. E.g He fell in love the moment he laid eyes on her*).

She heard the front gate click and she hastily raised her head and dashed her hands across her wet eyes. She rose and saw it was Rhett Butler coming up the walk, carrying his wide Panama hat in his hands. She had not seen him since when she had alighted from his carriage so precipitously at Five Point. On the occasion she had expression the desire never to **lay eyes on** him again.

Irlandiya xalqining yankilarga qarshi urush kechayotgan bir paytda hech qayerda bazm, kechalar o'tkazilmay qo'yilgan edi. Ayni shu vaziyat qahramonlarning, butun shaharning tasviri asarda yaqqol tasvirlangan. Eshleyni o'ylab xayollari chalkashgan bir mahalda Rhett Butler xonaga kirib keladi, Scarlett uning kelgan, uni birinchi marta balda unga diqqat bilan nazar tashlagani (Rhettga)kabi gaplashishga xohishi yo'q ekanligi ushbu frazeologik birlik orqali kontekstning ma'nosini oydinlashtirgan. O'zbek tilida **tikilib qolmoq, nazar tashlamoq, razm solmoq**, frazeologik iboralar bilan ekvivalent bo'la oladi.

Rack one's brain- (*to struggle to recall or think of something, make a great effort to think of or remember something*). So that's where you were so long whenever I send you somewhere you go where I tell you and don't stop to pass any time with anybody „Go” she stopped and **racked her brain**. Who was left in town among their friends who would be helped?

Keltirilgan frazeologik birlik Melanini farzandli bo'lishiga oz fursat qolganida va Scarlett nochor, nima qilishini bilmay kimdan yordam so'rashini bilmay turgan paytda ishlatilgan. Quyidagi iborani o'zbek tiliga so'zma –so'z tarjima qilsak, o'zining miyyasini halok qilmoq, miyyasini yo'q qilmoq degan kontekstga mos bo'lmagan tarjima kelib chiqadi. Biz avval eslatib o'tganimizdek, frazeologik birliklarni to'g'ri tarjima qilmasak, kitobxonda kontekstsning ma'nosini tushunishda, qator qiyinchiliklar yuzaga keladi. Ushbu iborani o'zbek tilida **boshiqotmoq, boshqotirmoq** kabi variantlari bilan tarjima qilsak maqsadga muvofiq bo'ladi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, badiiy asardagi bir necha frazeologik birliklarni tahlil qilib chiqdik. Ko'pgina holatlarda ularning ma'nosini lug'atdan foydalanmay talqin qilish muvaffaqiyat bilan yakunlandi. Boshqacha qilib aytganda diqqat markazimizda bo'lgan iboralar ma'nosini kontekstdan kelib chiqqan holda tahlil qila oldik.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. – 3-е изд., перераб. – М.: Флинта: Наука, 2003. – 320 с.
2. Ожегов.С.И. Большая российская энциклопедия. Том 23. –М., 2013. – С. 718–719.
3. MitchellM. *Gone with the Wind*. – Boston, USA. 1967.
4. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (2005).

ABDULLA QODIRIYNING “O'TGAN KUNLAR” ASARIDA “XUNUKLIK” KONSEPTINING LISONIY XUSUSIYATLARI

*M.M.Rahmatova,
dotsent, PhD (BuxDU)*

*D.I.Inoyatova,
1-kurs magistri (BuxDU)*

Annotatsiya. Jahon tilshunosligida yuzaga kelayotgan yangi sohalar, jumladan, psixolingvistika, kognitiv tilshunoslik, lingvokulturologiya kabi yo'nalishlarda ko'plab ilmiy izlanishlar, tadqiqotlar olib borish va ilm-fan taraqqiyotiga hissa qo'shish eng muhim va dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Hozirgi kunda til va madaniyatning bog'liqligi, tilning madaniyatda, madaniyatning esa tilda namoyon bo'lishini o'rganuvchi lingvokulturologiya yo'nalishini tadqiq qilish va rivojlantirish zarurati jadallasharkan, ushbu sohada muhim ahamiyat kasb etgan konseptlarning til xususiyatlarini tahlil qilish, o'rganish g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. Shuni inobatga olgan holda, ushbu ilmiy maqolada, o'zbek adabiyotining durdona asari bo'lgan “O'tgan kunlar” romanida “xunuklik” tushunchasining lisoniy xususiyatlari haqida so'z boradi.

Annotation. One of the most important issues is to conduct a lot of scientific researches and contribute to the development of science in new fields emerging in world linguistics, including psycholinguistics, cognitive linguistics, linguoculturology. Nowadays, the need to study and develop the field of linguoculturology, which studies the relationship between language and culture, the manifestation of language in culture. This article is devoted to the linguistic features of the concept of "ugliness" in the novel "Bygone days", a masterpiece of Uzbek literature.

Аннотация. Одним из важнейших вопросов является проведение множества научных исследований и содействие развитию науки в новых областях, возникающих в мировой лингвистике, включая психолингвистику, когнитивную лингвистику, лингвокультурологию. В настоящее время возникает необходимость изучения и развития области лингвокультурологии, изучающей взаимосвязь языка и культуры, проявления языка в культуре. Статья посвящена лингвистическим